Haki za Binadamu katika British Columbia:
Ubaguzi dhidi ya watu wenye ulemavu wa kimwili au kiakili

Karatasi hii ya ukweli imetengenezwa ili kukusaidia kuelewa ubaguzi dhidi ya watu wenye ulemavu wa kimwili au kiakili hapa BC. Ikiwa una maswali yoyote tafadhali wasiliana na **BC Human Right Clinic (Kilinki ya BC ya Haki Za binadamu)**. Maelezo zaidi kuhusu mawasiliano yanapatikana mwishoni mwa karatasi hii ya ukweli.

British Columbia ina sheria ya kulinda na kukuza haki za binadamu. Hii inaitwa *BC Human Rights Code au Code (kanuni)*. *Code (kanuni)* inakulinda dhidi ya kutendewa mabaya au kunyimwa mafao kwa sababu ya ulemavu. Inakuruhusu kuripoti lalamiko kwenye **BC Human Rights Tribunal (mahakama ya BC Human Rights)** ikiwa unaamini kwamba umebaguliwa.

Code (kanuni) hii pia inakulinda dhidi ya **kulipiziwa kisasi** ikiwa umeripoti, au unafikiria kuripoti, lalamiko au umehusika kwa njia yoyote ile. **Kulipisha kisasi** ni kama kuna mtu anajaribu kukudhuru au kujaribu kukufuatilia kwa nia ya kukudhuru au kukulipiza.

Je, ulemavu ni nini?

Ulemavu ni hali amabyo inazuia (inapunguza) hisia ya mtu au harakati zake. Inaweza kuwa kimwili au kiakili, inayoonekana au isiyoonekana.

Je, nini baadhi ya mifano ya ulemavu?

- magonjwa ya kiakili, kama vile mfadhaiko (unyongovu)
- ulemavu wa kujifunza, kama vile dyslexia (ugumu au kusoma)
- utegemezi wa madawa ya ulevi au pombe
- ugonjwa wa kisukari
- Virusi vya Ukimwi/AIDS
- ulemavu wa hisia, Kama vile upofu au uziwi

Je, watu lazima wanijumuishe licha ya ulemavu wangu?

Waajiri, wenye nyumba, na watu ambao wanatoa huduma za raia lazima wafanye bidii ya kujumuisha mahitaji ya watu wenye ulemavu kiasi cha kufikia kuondoa ugumu wowote usiokuwa wa lazima. Hii inaitwa **wajibu wa kujumuisha**.

Jinsi ya kumjumuisha mwenye ulemavu na kumshughulikia yategemea na hali maalum. Kwa mfano, mwajiri au mwenye nyumba anaweza kuhitajika:

- kukupa fursa ya mafunzo zaidi
- kurekebisha ratiba yako ya kazi
- kurekebisha au kununua vifaa
- Kurekebisha kazi au wepesi wa kazi yako

Ubaguzi kazini

Code (Kanuni) inachukulia kwamba ni uhalifu wa sheria ikiwa muajiri:

- utangaza kazi kwa njia ambayo inafanya ubaguzi dhidi yako kwa sababu una ulemavu
- kukunyima kazi kwa sababu ya ulemavu wako
- kukulipa mshahara tafauti na watu wengine wenye kufanya kazi hiyo hiyo kwa sababu ya ulemavu wako
- kukufukuza, kukuachisha kazi au kukushusha cheo chako kwa sababu ya ulemavu wako, isipokuwa kama huwezi tena kufanya jambo muhimu kwenye kazi yako.

Ubaguzi kwenye sehemu za hadharani

Mtu mwneye ulemavu ana haki ya kutumia huduma zote za ujamii na vifaa, pamoja na majumba ya sinema, maduka, migahawa, taasisi za elimu, usafiri wa umma, na huduma za serekali.

Wakati mwingine vifaa au huduma zina kuwa haziwezi kukidhi mahitaji ya watu wenye ulemavu. Kwa hio, mtoa huduma lazima athibitishe kuwa kuna ugumu mno katika kutekeleza mahitaji hayo.

Ubaguzi katika makazi

Mwenye nyumba hawezi:

- kukataa kukukodishia nyumba au makazi ukiwa unaulemavu.

- kukutoza kodi au amana ya usalama ambayo ni kubwa zaidi.
- kukutoa kwenye nyumba kwa sababu ya ulemavu.

Mwenye nyumba analazimika ya kumjumuisha mtu wenye ulemavu kiasi cha kutokuwepo **ugumu usiokuwa wa maana**.

✱ Nitajuaje kama nina malalamiko ya Haki za Binadamu?

Kuripoti malalamiko kwenye *BC Human Rights Code (Kanuni ya haki za binadamu BC)*, **yote yafuatayo** lazima yawe ya kweli:

- ✔ umetendewa ubaya au umenyimwa mafao.
- ✔ kuna uhusiano baina ya namna ulivyotendewa (vibaya au umenyimwa mafao) na ulemavu wa akili au mwili.
- ✔ Vitendo hivyo viwe vimetokea katika sehemu kama vile kazini, dukani au mgahawani, au baina ya mwenye nyumba na mpangaji.

Lazima uripoti malalamiko yako katika muda wa miezi sita ya tukio kutokea. (Kumbuka: kuna baadhi ya kesi za kipekee zisizo fuata muda huo uliyowekwa.) Kuripoti lalamiko kuanzisha mchakato wa kisheria sawa na hatua za hakama. Mtu mwenye kuripoti malalamiko anaitwa **mlalamikaji**.

Kwa maelezo ya ujumla kuhusu Human Rights katika BC (Haki za Binadamu BC), tafadhali tazama karatasi ya ukweli kuhusu ***Haki za binadamu British Columbia: Nini unahitaji kujua***.

✱ Wapi naweza kupata usaidizi?

Walalamikaji popote katika jimbo wanaweza kupata maelezo kupitia **BC Human Rights Clinic (Kilinki ya BC ya Haki Za binadamu)**. Watu wa kliniki wanaweza kukusaidia kuelewa *Human Rights Code (Kanuni za Haki za Binadamu)* au kushughulikia malalamiko ya haki za binadamu ya jimbo. Unaweza pia ukafuzu kupata aina tafauti za huduma. Zungumza na mtu yoyote katika kliniki ili uone ikiwa utakubaliwa.

Kilinki ya BC ya Haki Za binadamu

300-1140 West Pender Street, Vancouver, B.C. V6E 4G1
Phone: 604 622-1100 Toll Free: 1 855 685-6222
Fax: 604 685-7611
Online: www.BCHRC.net

Ikiwa kuna mtu amefanya malalamiko juu yako, basi wewe ni **mhojiwa**. **Wahojiwa** wote kwenye jimbo na eneo la Victoria wanaweza kupata maelezo zaidi kwa kuwasiliana na:

University of Victoria

Law Centre Clinical Law Program
Suite 225 – 850 Burdett Avenue, Victoria, B.C. V8W 1B4
Phone: 250 385-1221 Toll Free: 1 866 385-1221
E-mail: reception@thelawcentre.ca

Unaweza kuelekezwa kwa **BC Human Rights Tribunal (Mahakama ya BC ya Haki za Binadamu)** kuwasilisha malalamiko yako.

Mahakama ya BC ya Haki za Binadamu

Suite 1170 – 605 Robson Street, Vancouver, B.C. V6B 5J3
Phone: 604 775-2000 Toll Free: 1 888 440-8844
TTY (walio kuwa na matatizo ya kusikia): 604 775-2021
Online: www.bchrt.gov.bc.ca

Karatsi hii ya maelezo imekusudiwa kwa madhumuni ya kutoa maelezo kwa ujumla tu. Siyo kwa nia ya kuchukuwa nafasi ya ushauri wa kisheria.